

Vanesa Matajc

Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 821.163.6.09-3:929Babnik G.

Vidiki »drugosti« v romanih Gabriele Babnik in v teoretskem kontekstu postkolonialnosti

Članek obravnava koncept »drugosti« skozi reprezentacije njegovih različnih vidikov (etnična, kulturna, družbenospolna, generacijska in – v rasističnih diskurzih izpostavljena – »rasna« »drugost«) v romanih Gabriele Babnik *Koža iz bombaža*, *V visoki travi*, *Sušna doba* ter *Intimno*. V kontekstu teorij postkolonializma (-izmov), ki jih priklicujejo značilni motivi, teme in problematike teh romanov, sta izpostavljeni vprašanji subalternega (Gayatri C. Spivak) in etično problematične razsežnosti koncepta »drugost«. Preseganje te problematičnosti članek prepoznava v literarnosti diskurza, s katerim G. Babnik v slovensko književnost uvaja značilne postkolonialne teme.

Gabriela Babnik, sodobni slovenski roman, drugost, postkolonializem, literarnost

The article addresses the concept of otherness through the representation of its different aspects (ethnic, cultural, socio-sexual, generational and racial – the latter subject to racist discourse) in the novels of Gabriela Babnik *Koža iz bombaža*, *V visoki travi*, *Sušna doba* and *Intimno*. In the context of theories of postcolonialism that draw attention to characteristic themes and issues, the article focus on the issue of the subaltern (Gayatri C. Spivak) and the ethical problem of the scope of the concept of otherness. These issues are transcended in the literary discourse through which Gabriela Babnik introduces into Slovene literature characteristic postcolonial themes.

Gabriela Babnik, contemporary Slovene novel, Otherness, postcolonialism, literariness

»Ključno spoznanje zanj [za Fadula, političnega begunca iz Čada] je, da je v Evropi le še eden izmed temnopoltih ljudi [...]. Torej, ne glede na to, kdo si bil doma [...], si na tej strani samo črn. [...] Kasneje spozna, da ga v tej mali podalpski deželici ne bodo nikoli sprejeli, naj si še tako prizadeva. Vedno bo ostal drug.« (Ogrizek, Babnik 2015: 9) S temi besedami Gabriela Babnik ob posamezniku Fadulu, ki je eden izmed protagonistov pisateljčinega najnovejšega romana *Intimnost* (2015), predstavi svoj pogled na slovensko kulturno toleranco: konkretno na slovensko sprejemanje »rasne« drugosti kot kulturne drugosti. V istem intervjuju svoj pogled utemelji na osebni izkušnji. »Z možem, ki prihaja iz Zahodne Afrike, sva se ravno prijela za roke, ko sta iz marice skočila dva policista, naju pritisnila ob steno in začela kričati [...] in zazdelo se mi je, da je cesta zalebdela. [...] Na svoji koži sem torej občutila, kako je biti Drugi v lastnem mestu, v katerem sem odraščala.« (Prav tam: 8)

O skoraj identični izkušnji, a z eksplicitno ostrino do posplošujoče razsežnosti v konceptu »drugosti«, piše (zdaj izseljenska hrvaška) pisateljica Slavenka Drakulić: »ko so enkrat ljudje zreducirani na kategorijo 'drugih' – ali 'drugosti' – se ne čutiš več obvezanega, da bi zanje kaj naredil, zavezan si le še sebi.« (Drakulić 1993: 161) Njeno izkustvo se konkretno nanaša na ljudi, ki so v času jugoslovanskih vojn (1991–2001) pribežali v Zagreb, na Dunaj, v Ljubljano; in tudi nanjo: v tem obdobju se je Slavenka Drakulić za nekaj časa zatekla v Ljubljano tudi sama. Težo njenemu ostremu stavku s tem daje osebna izkušnja iz dveh perspektiv: iz »našega«, »domaćinskega« dojemanja prišleka kot tujega »drugega« in iz svojega lastnega občutka »drugosti«, ki ga je njej kot začasni begunki pred vojno vcepil komentar nekega domačina v njenem novem okolju.

Iz pisateljčinega eseja rasteta dve sugestiji, ki *Balkan express* (Drakulić 1993) zelo zblížata z romanom *Intimno* (Babnik, 2015). Prva sugestija daje misliti, da na predrefleksivni ravni najbrž nihče ni popolnoma imun pred učinki stereotipnih predstav, ki jih v naša dojemanja »drugih« vceplja naše »domače« kulturno okolje: predpostavka, kakšen naj bi bil ta »drugi« in kako naj se obnaša, da ga bomo lahko uskladili s svojimi predpostavkami. Pri čemer mu odvezamo individualno človeškost in ga vlijemo v posplošujoči kalup »drugosti«. Tudi zaradi te posplošitve, ki jo implicira, »drugost« postane za medčloveška razmerja – nevaren koncept: nevaren, ker posameznega človeka konstruira v posplošeni objekt, v katerem se sami ne prepoznamo in nas ne zavezuje k etični odgovornosti do sočloveka – saj se človeškost slednjega, torej posplošenega v objekt »drugosti«, preprosto in lagodno zanika. Gabriela Babnik v intervjuju omenja prav takšno samodojemanje (avtopercepcijo) slovenske skupnosti: »Slovenci kot nacija [smo] eksperti v samozanikanju. Mi nismo rasisti, kje pa, rasizem se vedno dogaja drugim [...]« (Ogrizek, Babnik 2015: 9) Druga sugestija, ki raste iz razmišljanja Slavenke Drakulić v *Balkan express*, pa je tudi nujno uzaveščenje te nevarne dimenzije koncepta »drugosti«, upor zoper ponotranjenje predsodkov iz »domačega« okolja ter, navsezadnje, upor zoper lagodno in nekritično dojemanje sočloveka kot posplošenega »drugega«. Čeprav se premišljanje Slavenke Drakulić konkretno nanaša na izkušnjo vojnih beguncev (in primerjalno na žrtve in opazovalce genocida v 2. svetovni vojni), se s kritičnim dvomom razprostira čez koncept »drugosti«. ¹ Roman *Intimno* Gabriele Babnik pa uzaveščenje te nevarne dimenzije koncepta »drugosti« literarno »uprizarja« z življenjskimi zgodbami svojih protagonistov, in sicer tako, da vsebinsko širino koncepta »drugosti« konkretizira v prepletano prikazovanje njegovih različnih vidikov: etnične, kulturne, generacijske, spolne »drugosti«, najbolj pa tiste, ki se nanaša na barve človeške kože.

Ob sedanjem evropskem soočanju z množičnimi migracijami je »kulturna drugost« silovito aktualiziran pojem, s tem pa se spreminja tudi v pogosto nekritično uporabljano frazo in tako rekoč simptom nevarnosti, da bi sočloveškega »drugega« posplošili v objekt. Med tematizacijami »drugosti«, kakršne razvijajo romani Gabriele Babnik, se zdi zlasti ob treh izmed teh romanov, to so *Koža iz bombaža*, *Sušna doba* ter *Intimno*, umesten razmislek v dve smeri: v smer postkolonialnih študij, posebej k pogledu na podrejenega drugega, kot ga utemelji Gayatri C. Spivak, ter v smer vloge, ki jo lahko igra književnost (in jo reflektira sodobna primerjalna literarna veda) pri našem dojemanju (kulturno) »drugega kot nujno ne več povsem drugega«. (Attridge² v: Virk 2007: 128)

Povezava obeh sodobnih slovenskih romanov, *Koža iz bombaža* ter *Intimno*, s postkolonialnimi študiji je na prvi pogled seveda nenavadna: pojem postkolonialne književnosti se navadno nanaša na književnosti tistih (formalno dekoloniziranih) kulturnih prostorov, ki so se na zgodovinske politične zemljevide vrisovali kot kolonije, oziroma na književnost, ki v sodobnih postkolonialnih okoliščinah

1 Koncept »drugosti oziroma tujosti [...] se pojavlja kot nekakšen 'univerzalni' pojem na stičišču sociologije, filozofije, kulturnih, postmodernih, postkolonialnih, ženskih študij in študij spola, etnologije, antropologije, jezikoslovja, pedagogike, psihoanalize, literarne vede itn.« (Virk 2007: 123) Teme, ki jih razvijajo romani Gabriele Babnik, razvidno implicirajo koncepte »drugosti« z vidikov postkolonialnih, kulturnih, ženskih študij in študij spola, antropologije, psihologije ter tudi psihoanalize.

2 Virk se sklicuje na razpravo Dereka Attridgea *The Singularity of Literature* (2004).

tematizira preteklost, aktualne posledice ali prenovljena razmerja med mnogoobraznim (bivšim) kolonizatorjem in mnogoobraznim (de)koloniziranim.³ V prostoru, ki se je sčasoma prepoznaval kot slovenski kulturni prostor, pa lahko – in še to z veliko mero previdnosti – zaznamo kvečjemu nekaj znakov »kolonije v neposredni bližini kolonizatorja«⁴ (prim. Vervaet 2013: 481), česar pa sodobna slovenska književnost ne tematizira. Zakaj je torej ob romanih Gabriele Babnik kot sodobnih slovenskih romanov umestno razmišljati tudi v smeri postkolonialnih študij?

Tradicionalnejši, biografski primerjalno-literarni pristop bi, ob že omenjenem osebnem izkustvu »drugosti« v slovenskem »domačem« okolju, v pisateljicinem »literarnem horizontu« in s tem potencialnem vplivu na njeno pisanje ne mogel spregledati dejstva, da je magistrirala na izrazito postkolonialno-literarno temo: *Nigerijski moderni roman* (2010). Sodobnejši, bodisi imagološki bodisi postkolonialno-teoretski pristop pa ne more spregledati, da pisateljicini romani dosledno tematizirajo »drugost« in učinkovanje te »drugosti« v različnih kategorijah medčloveških razmerij: to so, kot že rečeno, generacijska, spolna, etnična, kulturna ali iz barve kože izpeljana razsežnost drugačnosti, ki jih pisateljica tudi medsebojno prepleta. Najprepoznavnejša značilnost in posebnost v večini romanov Gabriele Babnik je »rasna« oziroma kulturna drugost.

Med vsemi vidiki postkolonialno reflektirane »drugosti« je barva kože v okolju, kjer prevladuje kakšna druga barva, perceptivno najočitnejša reprezentacija posameznika, ki mu/ji neki kulturni prostor pripiše status nedomačega oz. »drugega« – takoj je očitna. V tej takojšnji očitnosti je podobna učinku oblačilnih kodov, s katerimi posameznik lahko povnanja občutje svoje identitete oz. deklarira pripadnost tej ali oni religiozni skupnosti (značilna »noša«). Tega doslejšnji romani Gabriele Babnik sicer ne tematizirajo, a v obeh primerih je sâmo telo v prostoru tisto, ki mu kulturno okolje lahko najprej pripiše »drugost«. Telo je percipirano in razumljeno ali kot neproblematična različnost belopoltega slovenskega dekleta v afriškem okolju ali kot problematična »drugost« temnopoltega moškega v slovenskem, »vzhodnoevropskem«⁵ prostoru v romanu *Koža iz bombaža*. V romanu *Sušna doba* belopoltnost in starost Slovenke, ki v afriškem okolju ne skriva intimnega razmerja z mnogo mlajšim, okolju »domačim« partnerjem, sicer vzbuja pozornost, sploh sprva, ko jo bodoči partner zazna kot potencialno naivno žrtev, primerno za to, da se jo oropa. A dokler Slovenka vidno ne krši tabujev svojega novega okolja (npr. tabuja poljubljanja v javnosti), okolje nič preveč ne problematizira njene (telesne) drugačnosti. V romanu *Intimno* pa se ponovi in radikalizira problematična »drugost« temnopoltega moškega, Fadula: že samega njegovega telesa, ki deluje kot znak »drugosti« v slovenskem kulturnem prostoru.

---

3 Ania Loomba npr. upošteva možnost, da »o postkolonializmu ne bi razmišljali zgolj dobesečno kot o nečem, kar nadomesti kolonizacijo [...], temveč fleksibilneje, kot o napetem razmerju med kolonialno oblastjo in njeno zapuščino. Takšna pozicija nam dopušča, da v 'postkolonialne' subjekte umestimo tudi ljudi, kot so na primer Afroameričani ali ljudje azijskega in karibskega porekla v Britaniji, ki jih je, četudi živijo v metropolitanskih kulturah, geografsko premestil kolonializem.« In če postkolonialnost »apliciramo na Latine, ki živijo v ZDA, ali latinskoameriške mešanice«, je ne moremo pogojevati zgolj s predhodnimi kolonialnimi okoliščinami, marveč, po J. de Alva, označuje »nasprotovanje imperalističnim/kolonialističnim (beri: podrejujočim) diskurzom in praksam.« (Loomba 2000: 12)

4 Vervaet (za primer anektirane Bosne pod oblast Avstro-Ogrske) uporabi in dodela koncept R. Donia »the proximate colony«.

5 V romanu *Intimno* Fadul, politični begunec iz Čada, »ni vedel ničesar o rasizmu Vzhodne Evrope. Ugotovi torej, da je tam stvar še zelo primarna glede dojemanja temnopoltnih ljudi.« (Ogrizek, Babnik 2015: 8)

Je razlika med oblačilnim kodom in barvo kože morda v tem, da oblačilni kodi delujejo kot stvar posameznikove svobodne identitetne izbire? Podobno kot možnost posameznika, da nadomesti privzgojene kulturne norme in družbenospolne vzorce obnašanja iz svojega izvirnega družbenega ter družinskega okolja z vzorci, ki se ji/mu zdijo identitetno primernejši? Na prvi pogled se zdi, da to drži. A vsaj kar zadeva medgeneracijska in z njimi povezana družbenospolna razmerja v patriarhalni družbi (mati – hči, oče – hči), se zdi, da romani Gabriele Babnik vsaj do neke mere tudi dvomijo o popolni svobodi te identitetne izbire. »Matere, matere in še enkrat matere [seveda tudi same še kako opredeljene s temi normami in vzorci], ki jih popisujem v svojih romanih, nam vtisnejo črtno kodo. No, tokrat to [v romanu *Intimno*, a nekoliko tudi že v *Sušni dobí*] počno očetje [...], ali ni vedno tako, da nas ti odnosi določajo in da ravnamo, kot ravnamo, včasih pa se tega niti ne zavedamo, zaradi te naturalistične determiniranosti in ne glede na vse kasnejše multi-kulturne identitete, ki si jih nadevamo. Dalo pa bi se seveda razpravljati.« (Ogrizek, Babnik 2015: 9)

V romanu *Koža iz bombaža* se »rasna« »drugost« v osnovi tematizira skozi prikaz enake konfiguracije oseb kot pozneje v romanu *Intimno*⁶ – sestavljajo jo: (slovenski) starši oz. predvsem mati – hči – hčerin partner, ki je iz zahodne Afrike prišel v novo, slovensko okolje, da bi z dekletom živel skupaj. Vezni člen je torej v obeh primerih dekle, ki skuša v obe smeri vzpostavljati intimnost: v *Koži iz bombaža* sicer še ni pojmovno izpostavljena, vendar s prikazovanjem partnerskega razmerja sugerira, da pomeni dojemanje in sprejemanje drugega ne kot »tujega«, marveč kot sicer različnega, a bližnjega in »domačega«. Različnost, ne le individualno, marveč še posebej kulturno različnost *Koža iz bombaža* reprezentira z odlomki, ki se nanašajo na generacijsko analogno, a emotivno bistveno nežnejše, prijaznejše in odprteje razmerje med materjo in hčerko v afriškem okolju, s prenosom tega razmerja tudi na sinovo belopolto, slovensko partnerko ter s prenosom pripovedne fokalizacije v afriškega moškega, ko se znajde (oz. ne najde) v nezaupljivem in distanciranem slovenskem okolju. Ko pa Fadul v romanu *Intimno* razmišlja o svoji slovenski ljubezenski, družinski in družbeni izkušnji, v njej prepozna delovanje »drugosti«: doumeva, da je bila njegova partnerka »Janina [...] na strani nacionalizma, prikritega, pa vendarle: če ne drugače, je prek svojih staršev poosebljala strah pred *kvarnim tujim vplivom tujcev, pred rasnim križanjem*, nikoli pa ni znala razvozlati njegovih strahov, strahov priseljenca, da bo zaradi tega, ker je pristal daleč od doma, nekaj od njega odpadlo, *se izgubilo, izginito*. (Babnik 2015: 372) Fadulov strah se uresniči: moralna in ekonomska negotovost, ki mu jo vceplja okolje s svojimi očitki, da ni sposoben preživljati družine (Janine, otroka Ervina in sebe), zadenenaravnost tudi v njegov lastni privzgojeni, iz njemu domačega družbenega okolja uvoženi patriarhalni vzorec. To »prtjljago« torej prinese s seboj, a jo v novem okolju tudi izgubi. Že travmatična migrantska izkušnja (»ne glede na to, kdo si bil doma, [...] si na tej strani samo črn«) (Ogrizek, Babnik 2015: 9) in nato še rasizem slovenskega okolja fragmentirata Fadulovo identiteto, ki jo sam navzven »spet sestavi« s telesno gesto upora: uprizarjanjem stereotipa, s katerim novo kulturno okolje njega, individua Fadula, ponižujoče reducira in poisti. Ker ga okolje, v skladu s fanonovskim⁷ stereotipom

6 »[Z] romanom *Intimno* [se] vračam k temi, ki sem jo obdelala že v prvencu *Koža iz bombaža*. Ideja recepcije temnopoltega moškega telesa, ki sem jo uporabila že tam, je v novem romanu nadgrajena.« (Ogrizek, Babnik 2015: 8)

7 Franz Fanon je v razpravi *Črna koža, bele maske* (Peau noire, masques blancs, 1952) v svoji psihiatrični praksi in lastni izkušnji »razčlovečenega« koloniziranca opredelil koloniziranca kot ljudi, »v katerih dušo se je s tem, da so pokopali izvirne kulturne posebnosti, vcepil kompleks manjvrednosti.« (Loomba 2000: 23)

temnopoltega moškega dojema kot biološko bitje, zgolj seksualno »kompetentno« telo, Fadul, »razdrobljen in popredmeten« (prim. Fanon v: Loomba 2000: 143), odigrava to vlogo kot plačani ljubimec – prostitut. Šele ponovni pobeg v novo, večkulturno metropolitansko okolje New Yorka mu dovoljuje preizkušati, kaj zares želi živeti kot svojo relativno zaceljeno, novo identiteto. Fadul zaživi kot androgini Tay.

Družbenospolno »drugost« bolj ali manj tematizirajo vsi pisateljičini romani. V romanu *Intimno* najbrž najbolj od vseh potomka bosanskih priseljencev, Amina. Generacijska »drugost«, ki jo reprezentira večinoma travmatično razmerje med starši in hčerjo, pa je najbolj izpostavljena v romanu *V visoki travi* (2009), izjemoma na prizorišču slovenskega podeželja. Generacijska »drugost« se izraža v psihološki ali celo psihoanalitski navezavi na učinke patriarhalnega družinskega konteksta na hčerino samopodobo: v patriarhalnem družinskem in družbenem kontekstu jo njen ženski družbeni spol umešča med spolno podrejenega, subalternega »drugega«; in kakor z razvojem dogajanja postaja očitno, hči v svojem ponotranjenem subalternem »statusu« »ženskosti« dejansko »ne more govoriti«: obremenjena s to travmatično izkušnjo ne more in ne zmore izraziti svoje subjektivnosti z individualnim načinom življenja onkraj družbenih kategorizacij. Še več: zaradi ponotranjene spolne in obenem generacijske podrejenosti se ne zmore niti zares prepoznati in vzpostaviti kot subjekt, da bi lahko jasno artikulirala upor: njena preteklost, njeno življenje, njeno samoobčutenje se lahko poskuša izražati in tolmačiti samo v danem diskurzu okolja. »Odsotnost subalterne samoprezentacije pomeni, da jo vedno 'proizvaja' nekdo drug izven nje same; na delu je torej kulturna mediacija.« (Babnik 2010: 35, op. 30) Diskurz okolja je torej patriarhalni diskurz, ki v svojo konceptualizacijo medčloveške resničnosti ne vključuje občutij subalternosti in njihove simptome interpretira kot zgrešene, neuspešne oblike življenja, kakršno je predpostavljeno hčeri/ženski v tem patriarhalnem podeželskem okolju. Ta preplet generacijske in družbenospolne subalternosti sooblikuje razvoj dogajanja do neke mere tudi v romanu *Sušna doba* ter zelo razločno v dveh izmed treh zgodb v romanu *Intimno*, le da je v njem umeščen v urbano okolje in prepleten še z drugimi vidiki subalterne, predvsem etnične in »rasne« oz. kulturne »drugosti« priseljenih posameznikov. Ta roman tudi najbolj pripovedno načrtno preplete te vidike s prepletanjem usod, konfrontiranjem fokalizacij treh protagonistov (Fadul, Amina, Deana) in njihovih (za prikaz uničujočega delovanja binarnih opozicij prav tako nepogrešljivih) spremljevalnih, predvsem partnerskih likov (Janina, Tibor, Aron/Danaja). In stranskih reprezentantov različnih kulturnih okolij: Janininih staršev, Tiborjeve ljubice, njegovega prijatelja itn.

Razvpito vprašanje »ali subalterni lahko govori?« je v postkolonialni teoriji zastavila leta 1988 Gayatri C. Spivak in nanj tedaj odgovorila: ne more. (Spivak 2007) Na tem mestu pa prenesimo pozornost na sprejemnika – ki je tudi proizvajalec diskurza. Da bi ta, kolonizirajoči subjekt, razumel sporočila upornih koloniziranih, potrebuje kulturnega posrednika, ki pa bi mnogoterost sporočil univerzaliziral in jih preoblikoval v besedilo »vednosti« – konstrukcija vednosti pa je po Foucaultu neločljivo povezana z oblastjo. Mnogoterost posameznikov se poenoti v objekt. Razlika se izbrisuje. Kot rečeno, pojem postkolonializem v širšem smislu označuje »nasprotovanje imperialističnim/kolonialističnim (beri: podrejujočim) diskurzom in praksam.« (Loomba 2000: 12) Gayatri C. Spivak povezuje subalternost ženskega s subalternostjo koloniziranega »subjekta«. Ni presenetljivo, da ta povezava sooblikuje »usode« protagonistov tudi v romanih Gabriele Babnik, ki sicer (skupaj

z mnogimi teoretiki) deli kritični ugovor Gayatri C. Spivak: »avtoričino vztrajanje na ne(z)možnosti izgovarjanja subalternega subjekta je posledica prevelike vpetosti v tekstualnost.« (Babnik 2010: 35) Ta ugovor na svoj način konkretizirajo tudi sami romani Gabriele Babnik, ki s pazljivim umeščanjem fokalizacij v protagoniste soočajo njihova doživljanja in dojetanja (razpeta med individualnost in stereotipe) in se pri tem skrbno izogibajo »vsevednemu« pripovedovalskemu gospostvu nad njimi. S takšno literarno sugestijo različnosti poskušajo presepati vlogo kulturnega »prevajalca«⁸ kot interpreta, čigar glas se ne more poistiti z glasom subalternega. Temu nasprotno pripovedna strukturacija *literarne*ga diskurza »konstituira avtonomno sfero smisla onkraj empiričnega sveta.« »Ker – kot fikcijska – nima realne reference, [...] 'vzdržuje v pripravljenosti možnost odpiranja drugemu' (Kamuf 2002: 170). [...] Prav tako literatura ni 'spoznavanje', temveč 'izkustvo drugega'«, povzema Virk (2007: 131).⁹ Ne ustvarja besedila, ki bi skušalo spoznavno fiksirati raznolika izkustva v univerzalno »vednost«, marveč odpira empatično možnost izkustva »drugega«.

Romani Gabriele Babnik torej v slovensko književnost nedvoumno prinašajo značilne postkolonialne teme in problematiko, za kar je nekaj svojih (bolj ali manj izrazito) postkolonialno-literarnih referenc omenila tudi pisateljica sama. (Omejeni prostor tega pisanja sicer ne dopušča njihove primerjalno-literarne obravnave.) To so romanopiske Toni Morrison, Janice Galloway ter Marie N'Diaye (prim. Ogrizek, Babnik 2015: 8–9). S to tematiko pa v (sodobni) slovenski književnosti romani Gabriele Babnik predstavljajo unikat. Prikazujejo, kako v medčloveško bližino, celo v družinsko, v partnersko intimo poseže »geografija« kulturnega prostora in vanj zarezuje etične in politične zemljevide teles: zareže mejo predpostavljenih razlik med »jazom« in »drugim«, sproža nelagodje ob »drugem« in distanco do »drugega«: njegove stiske se »nas« ne tičejo. A posledica te distance je skozi izteke vseh pisateljicinih romanov »govoreča« osamljenost. »Če bi drug drugega videli kot ljudi, bi bilo veliko lažje.« (Ogrizek, Babnik 2015: 9)

Literatura

- BABNIK, Gabriela, 2007: *Koža iz bombaža*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
 BABNIK, Gabriela, 2009: *V visoki travi*. Ljubljana: Študentska založba.
 BABNIK, Gabriela, 2010: *Nigerijski moderni roman*. Magistrsko delo. Mentor: Tomo Virk. Ljubljana: Oddelek za primerjalno književnost in literarno teorijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
 BABNIK, Gabriela, 2012: *Sušna doba*. Ljubljana: Študentska založba.
 BABNIK, Gabriela, 2015: *Intimno*. Ljubljana: Beletrina.
 DRAKULIČ, Slavenka, 1993: *Balkan express: fragmenti z druge strani vojne*. Prevedla Alenka Puhar. Maribor: Rotis.
 LOOMBA, Ania, 2000: *Colonialism/Postcolonialism*. London, New York: Routledge. OGRIZEK, Maša, BABNIK, Gabriela, 2015: »Odititi in zapustiti svoje pleme«. (Intervju ob izidu romana *Intimno*). *Bukla* 11/116–117. 8–9.
 SPIVAK, Gayatri C., 2007: Kritika postkolonialnega uma: subalterni. Nikolai Jeffs (ur.): *Zbornik postkolonialnih študij*. Prevedla Suzana Tratnik. Ljubljana: Krtina. 109–140.

- 8 Položaj tega interpreta približno ustreza položaju dejanskega prevajalca (literarnih) besedil iz »nam« tujih kulturnih kontekstov. Po mnenju Venutija prevod ne more prekopirati pomena izvornika. Že tako ali tako »pomen ostaja vedno razlikovalen in odložen, nikoli prisoten kot izvorna enost (Derrida 1982) [Différence].« Tudi zato je prevod neizogibno »nasilje«: »je nasilna nadomestitev jezikovne in kulturne drugačnosti [[razlike] *difference*] tujega besedila z besedilom, ki bo razumljivo bralcu ciljnega jezika. [...] orodje v rokah polaščanja tujih kultur«, saj tuje besedilo ponovno vzpostavi »v skladu z vrednotami, prepričanji in predstavami, ki že obstajajo v ciljnem jeziku« (Venuti 2005: 155–156): »udomači« ga oz. podredi diskurzom novega okolja.
- 9 Virk se nanaša na razpravi Michaela Hofmanna *Interkulturelle Literaturwissenschaft* ter Peggy Kamuf »Fiction« and the *Experience of the Other*.

Drugačnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi

VENUTI, Lawrence, 2005: Nevidnost prevajalca: Zgodovina prevajanja. Prevedla Nike Kocijančič Pokorn. *Literatura* XVII/167–168. 155–167.

VERVAET, Stijn, 2013: *Centar i periferija u Austro-Ugarskoj. Dinamika izgradnje nacionalnih identiteta u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918. godine na primjeru književnih tekstova*. Zagreb, Sarajevo: Synopsis.

VIRK, Tomo, 2007: *Primerjalna književnost na prelomu tisočletja. Kritični pregled*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.